TAB. I.

Fig. 1.

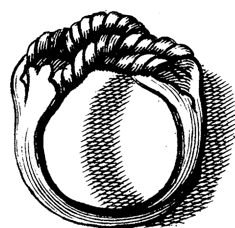

Fig. 2.

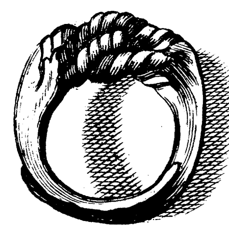

Fig. 3.

III. *Ex Veterum* Prussorum RE ANTIQUARIA *Schediasma, a D.* Jac. Theodoro Klein *Reipubl.* Gedan. *a Secretis*, R. S. S. *cum D.* Hans Sloane, *Bar*[t.] R. S. *Pr. communicatum.*

INTER varia Veterum Prussorum & Utensilium & Luxus sui vel Ornamenti monumenta, olim circa funerationes terræ concredita, rursus e terra aliquando eruuntur ex Ære ductili affabre tornatæ complicatæque triplices lineæ, quæ vel laxatum Cingulum ex unico aut duplici triplicive circulo constantem effingunt, vel Coni figuram e basi sua per Spiram assurgentis, apice truncato repræsentant, cujus Spiræ ex ære nobiliori tam egregia elasticitas, ut facile comprimi & facilius in figuram conoidalem remitti queat, ita quidem, ut plus quam quatuor horæ minuta requirat, antequam ab impulsu requiescat.

Prioris Generis de Historia naturali optime meritus *Helwingius Præpos. Diœco. Algerb. Lithograph.* I. *p.* 91. §. 2. Funiculos metallicos vocat, eosque Cinguli loco destinatos fuisse recte judicat; illos, qui in Conum truncatum assurgunt, CORONAS SEPULCRALES (*ibid.* §. 4.) appellat, in Sepulcretis obvias, sed rarissime integras.

SIMILEM, ex omni parte integram & liberam ab Ærugine, (*vid.* TAB. I. Fig. 1.) cujus Diameter in basi $6\frac{7}{8}$ pollices Rhinland. adæquat, anno 1726. in Museum nostrum deposuit vir admodum Reverendus, simulque Sententiam suam in literis ad me datis exposuit; nimirum, hujusmodi Conum spiralem fuisse Simulacrum Serpentis ænei Israelitarum, cum quibus veteres Prussi

Pruſſi multa circa Cultus ſuos Idololatricos communia habuerint, quod Simulacrum demum loco Amuleti in Sepulcra depoſuerint; ut Serpentes, quos Pruſſi veteres pro Diis coluerunt, poſt obitum quoque reverenter habiti, Cadaveribus non nocerent.

Proculdubio Vir Doctiſſimus hujus gratia ſecutus eſt Caſtra eorum, qui Virgines Veterum Pruſſorum ab Iſraelitis, quos *Salmanaſſar* in captivitatem abduxit, deducere ſatagunt; quorum tamen opinionem *Chriſtoph. Hartznoch, Diſſert.* III. *p.* 48. §. v. labefactavit.

Aſt, licet verum ſit, Pruſſos Ethnicos præter DIOS-TRES majores, *Percunum*, *Pikollum*, & *Potrimpum*, imo præter Solem, Lunam, Stellas, Lucos, Fontes, Alcem, Bufones, aliaſque Beſtias, etiam Serpentes veneratos, eoſdemque & cultu & litamine ex lacte parato, in Quercubus præcipue cavis, quæ inauditæ plerumque magnitudinis & craſſitiei, (*vid. Hartknoch Diſſert.* VI. *de locis Divino cultui dicatis*) proſecutos eſſe *; licet quoque egomet ipſe in Lithuania Pruſſiæ orientali ſubjecta ſæpius obſervaverim, Serpentes infantibus adeo familiares eſſe, ut iiſdem cochlearia lacte plena circumverterint, quorum eſurientium ejulatu Parentes accerſiti nihil contra indiſcretos hoſpites auſi ſunt, niſi quod eoſdem pariter ac volatilia domeſtica a prandiis liberorum fugaverint: nullatenus tamen exinde inferri poterit, Pruſſos antiquos hac ærea Spira reſpectum habuiſſe ad Serpentem æneum MOÏSIS, niſi nobis etiam perſuadere velimus, quod

* Qua ratione, quibuſve Cæremoniis epula Serpentibus ſint parata, vid. *Hartkn. in Ant. & Nova Pruſſia*, *p.* 63. *Conf. Diſſert. ejus* VIII.

reſpectu

respectu Afflictionum Ægyptiacarum, nimirum 2dæ, 3tiæ, 4tæ & 8væ, Bufones, Ranas, & plurima Insecta singulari cultu sint prosecuti, eorundemque simulacra sibi comparasse. Neque verisimile est, ex veneratione erga Serpentes, quos, forsan ultra numerum, vivos in Ollis conservarunt, iisdemque valde familiares fuerunt, eorum insuper Idola, & multo minus Amuleta Serpentiformia fabricasse, ut Cadaveribus sepultis de Serpentibus caverent, cum extra dubium est, quod veteres Prussi mortuos non aliter quam crematos terræ mandaverint, cujusmodi funerationes temporibus Ducis *Alberti* necdum aboliri potuerunt, hinc Cadavera Amuletis contra injuriam Serpentum non indiguisse. Cum, quod reliquum est, notissimum sit, veteres Prussos per Secula rudissimum fuisse populum, (*vid. Henneberger, in libr. de vet. Pruss. fol.* 5.) qui nec lanas ducere, nec ferrum, multo minus ænea vel utensilia vel luxui inservientia vasa parare didicerint, quin potius pro Hastis & Ensibus Clavos horribiles, & pro malleis cuneisque ferreis lapides ad usus & domesticos & bellicos (qui diu sub nomine Cerauniarum venditati sunt) adaptaverint, nihilominus tamen non sine omni industria.

Summa itaque præmissorum hæc: Ceimelium nostrum nullam relationem ad simulacrum Serpentis ænei Moïsis habuisse, multo minus Probabilitatem Amuleti contra morsus Serpentum involvere; neque ex antiquissimis veterum Prussorum temporibus, sed ex medio potius eorum ævo originem trahere.

Unde autem Clarissimus *Helwingius* in *Alleg.* §. 4. adductus fuerit, ut vetus hoc monumentum titulo Coronæ Sepulcralis insigniverit, hariolari non possumus; quippe neque figura ullo modo Coronam
æmu-

æmulatur, niſi dicere velis, Philoſophiam Pruſſorum, occaſione funerationis, quæ cauſa quandoque maxime lugubris, prout mors homini naturali omnium terribiliſſimum eſt, Coronæ loco ejuſmodi Spiram tremulam excogitaſſe; neque apud ullum Auctorem veſtigium apparet, veteres Pruſſos mortuos ſuos cum ejuſmodi Cæremoniis, quibus nos utimur, ad funerationes exportaſſe, ita ut Virginis vel Juvenis loculum Corona ornaverint; cum neque ullibi Coronæ Sepulcralis mentio ſit facta, quæ in honorem Defuncti vel ad latus ejuſdem, vel ad caput, vel etiam ad pedes, prout apud nos viris, qui in Cœlibatu ſupremum obierunt diem, in Sepulchro depoſita fuerit.

Sufficient autem ſequentia, quæ Summam rituum funerandi Defunctos exhibent ex fide noſtri *Hartknochii Diſſert.* XIII *de Funeribus Vet. Pruſſ. p.* 193. *ſeq.* præter reliqua: " Cum Defunctus erat tumulo " inferendus, primo pyræ impoſitus comburebatur, " deinde optimæ quoque veſtes rogo injiciebantur, ut " & canes venatici, equi, arma, aliaque defuncto, " dum viveret, acceptiſſima.—— Injiciebant quoque " Annulos æreos, ut & Armillas æreas, præſertim ſi " defunctus Chriſtianorum ſacra ſuſceperat." Et paulo poſt ex *Eraſmo Stella*: " Exutos ſpiritu, ar" matos veſtitoſque, ac magna Supellectilis parte " circumpoſita, humarunt."—— Demum ex *Jacobi Leodinenſis* Privilegio Pruſſis dato: " Promiſerunt " (Pruſſi) quod ipſe & Hæredes eorum in mortuis " comburendis vel ſubterrandis cum equis, ſive homi" nibus, vel cum armis ſeu veſtibus, vel quibuſ" cunque aliis rebus pretioſis, vel etiam aliis quibuſ" cunque ritus gentilium de cætero non ſervabunt,

" sed mortuos suos juxta morem Christianorum in
" Cœmeteriis sepelient."

His omnibus rite perpensis, confidimus jure affirmare posse, Monumentum, de quo nobis sermo est, ad Supellectilem veterum Prussorum, & quidem Nobilioris Ordinis spectasse, & non nisi ARMILLAM, qua defunctus vel defuncta, sive in signum optime de Patria meritorum vel Nobilitatis, sive singularis ornatus luxusque gratia usi sunt, fuisse, quæ cum reliqua Supellectilis parte circum Cadaver posita tali modo in terram devenerit, donec nostris temporibus aliquando in lucem rursus extrahatur.

Confirmavit sententiam nostram Doctissimus *Thomas Bartholinus*, qui *in Schedio* suo *de Armillis Veterum*, *pag*. 48. figuram exhibet Armillæ Brachialis pluribus Circulis inter se connexis ex Museo Antiquario *Olai Wormii*, nunquam ab aliis annotatæ; quam *pag*. 49. stupendæ Antiquitatis monumentum, dignum posterorum memoria appellat. Quæ si cum nostro Ceimelio debite conferatur, nescio, quid obstaret, quo minus Nostram ARMILLAM BRACHIALEM veterum Prussorum, & quidem pari jure cum *Wormii* Armilla, stupendæ Antiquitatis nostræ monumentum, nunquam ab aliis annotatum dignumque Posterorum memoria salutaremus.

Structura ejus laxior insuper magisque fluens, quam *Wormii* Armilla, est, ita ut super manica Brachii applicata Humerum Cubitumque simul commode stringere possit. Neque pro Plebeia, quod ærea est, censeri credas; cum aureas vel argenteas apud nos unquam effossas non audiverim. Ast Plebeiarum vestigia in hunc usque diem supersunt circa Ornatus

utri-

utriusque Sexus in Lithuania Prussiæ orientalis, qui veri Prussorum veterum Descendentes, & Curlandiæ, qui diebus in primis solennibus Ossa Cubiti eadem plane figura, qua Armilla ærea apparet, arctius licet, vel ex serico & lana contextis fasciis (si ditiores sunt) vel Fimbriis variegatis cujuscunque Panni (si pauperiores) constringunt. Moris iisdem adhuc quoque est, Abdomine minimum duobus & quidem similibus cingulis vincto, superbire.

Propter affinitatem cum Armilla hac Brachiali veterum Prussorum, libet eidem adjungere Annulum ragenteum, (*vid.* TAB. I. Fig. 2 & 3.) quem ante annum, & quod superfluxit temporis spatium, vir prænob. Dn. *Andreas Lilienthal*, S. R. Maj. Boruss. a Consiliis Belli & Redituum, Cameræ Regalis, in Urna Prussica effossa inventum mihi tradidit, similibus lineis convolutis pro Gemma contextis, reliquo in duas extremitates sibi non conjunctas, sed invicem vicinas, circulumque formantes, excurrentem, ita ut digitum plus minusve crassum æqualiter ambire possit.

Expedito hoc Schediasmate a Viro Consulari Gravissimo Dn. *C. G. Ehlero* ex Diario, quod 1734. & 1735. Petropoli præsens per Filium suum conscribi curavit, & edocti sumus, Toreumata non nisi Aurea varii generis, ad nostrum Ceimelium æreum proxime accedentia in ditissimo totius Russiæ Autocratricis Antiquitatum Thesauro, ubi inprimis Sinensia asservantur, observata: Quæ Bibliothecarius Sacræ Imperialis Majestatis ex Sepulcretis, nescitur tamen cujus regionis, effossa esse & pro Armillis haberi affirmaverat.